

ENERGETIKAI ÉS KÖZÜZEMI SEKTOR

A hőszivattyúk versenyképessége Magyarországon

Távhőszolgáltatási Konferencia

Velence, 2010. április 21-23.

TANÁCSADÁS

A hőszivattyúk működési elve

A fűtési tényező, jósági fok

Hőszivattyúk hőforrás szerinti csoportosítása

Hőszivattyúk Európában

Hőszivattyúk Magyarországon

Néhány kiemelt hazai hőszivattyú projekt

A Geo tarifa és a megújuló hőszolgáltatás ÁFA kedvezménye

A megújuló energia termelés meghatározása

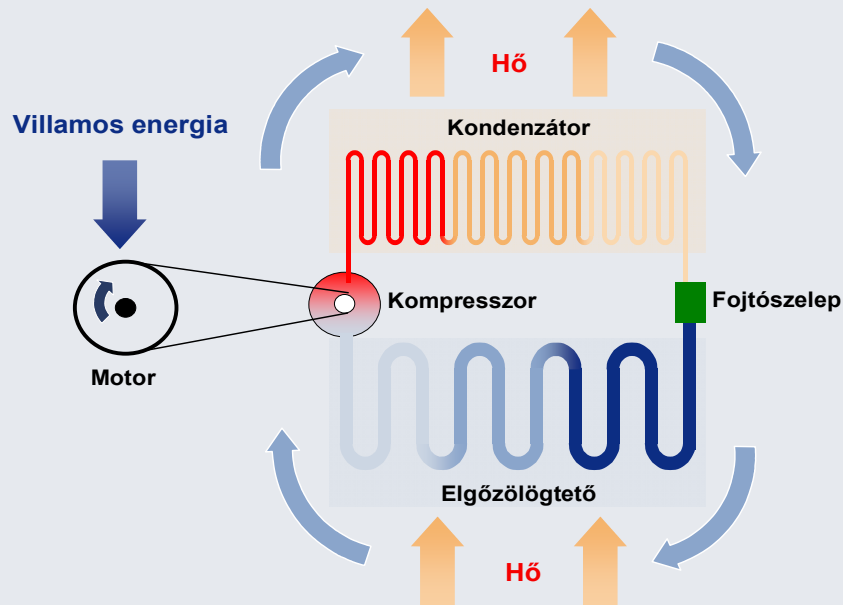
A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

A hőszivattyúk működési elve

A hőszivattyú működési elve alapvetően megegyezik a hűtőgéppel, ami napjainkban minden háztartásban megtalálható.

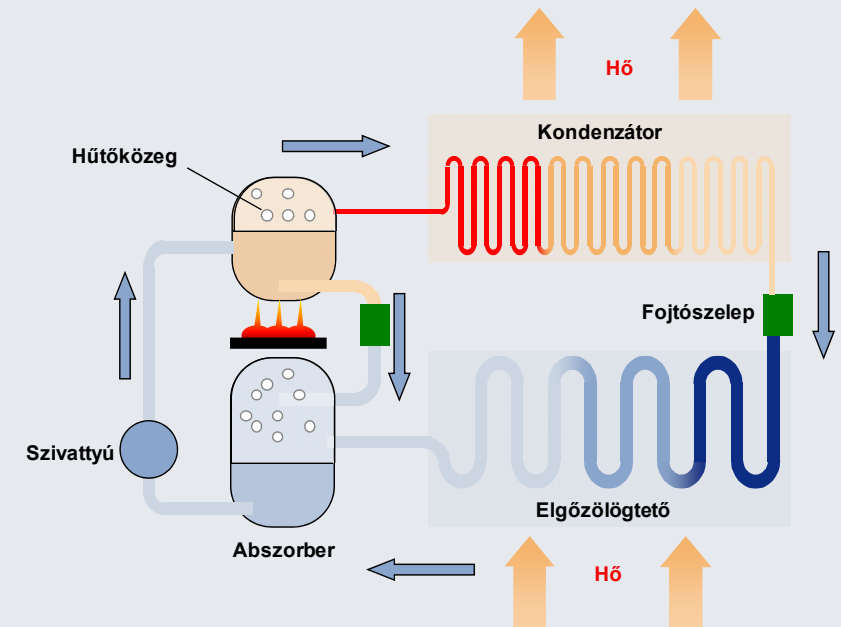
A szó szoros értelmében nem hő előállításról van szó, hanem hőszállítási eljárásról. A hőforrásból származó alacsonyabb hőmérsékleten rendelkezésre álló energia a szállító közeg segítségével kerül a hőleadókba. A szállító közeg alacsony nyomáson veszi fel a hőenergiát (elgőzölög) és magas nyomáson adja azt le (kondenzálódik).

Kompressziós hőszivattyú

A szükséges nyomást mechanikus energia felhasználásával egy jellemzően elektromos motorral hajtott kompresszor hozza létre. Ez adja a rendszer külső energia felhasználását.

Abszorpciós hőszivattyú

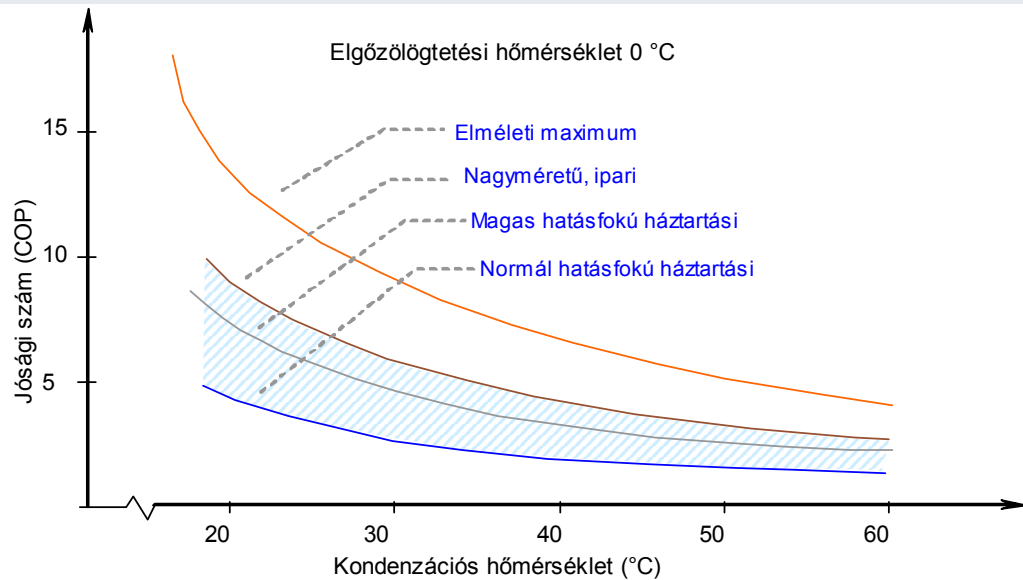

A szükséges nyomást szivattyú állítja elő a pl. ammónia-víz keverék mozgatásával. A gőz (ammónia) a fűtés hatására lép ki az oldatból.

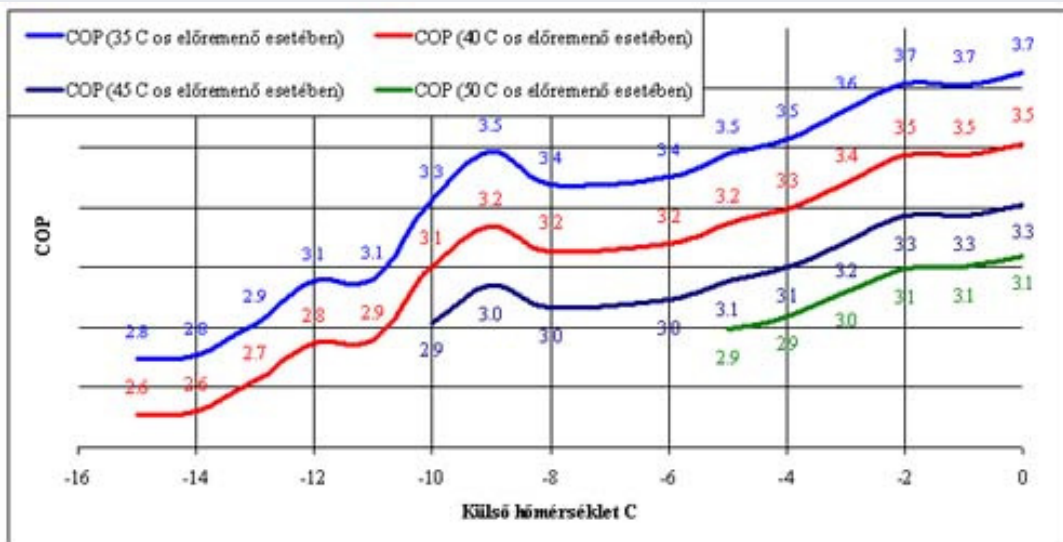
Jósági fok (COP – coefficient of performance)

A COP értéke eltérhet a fűtési tényező értékétől, azáltal, hogy a segédberendezések villamos teljesítményét is figyelembe veszi.

A hőszivattyúk leghatékonyabb használatához alacsony hőfokú fűtési technológiák használata szükséges, mivel az alacsonyabb hőlépcső magasabb COP értéket jelent.

Forrás: <http://www.heatpumpcentre.org/>

Forrás: <http://www.cva.hu/index.php?vanlap=39&kid=&tipus=1&lapsorsz=60&allapsorsz=30>

COP → 2,5 - 5

Kisebb hőlépcső

Magasabb COP

Alacsony hőfokú hőleadó technológiák (padló- és falfűtés) alkalmazásával kombinálva csökken a rendszer villamos energia fogyasztása.

Hőszivattyúk hőforrás szerinti csoportosítása

Nincs ideális hőszivattyú technológia. Alacsonyabb beruházási költség magasabb működési költséggel párosul.

Levegő

Víz

Talaj

Előnyök

- szélsőséges hőmérsékletek között is alkalmazható
- egyszerűen, olcsón telepíthető
- könnyen integrálható a meglévő fűtési rendszerbe
- a többi hőszivattyúhoz képest kisebb beruházást igényel

- legmagasabb, közel állandó COP: akár 5-7
- passzív hűtés kialakításának lehetősége
- nem szükséges alternatív fűtés (monovalens rendszer)

- közel állandó, jó COP: akár 4,5-5
- passzív hűtés kialakításának lehetősége
- a jövőbeni működés teljesen biztosított
- nem szükséges alternatív fűtés (monovalens rendszer)

Hátrányok

- alacsony, külső hőmérséklettől függő COP
- Jellemzően alternatív fűtési rendszert igényel (bivalens rendszer)
- beltéri kivitel esetén zajhatás

- nagy mennyiségű vizet, jelentős munkát, hosszú előkészítést igényel
- kút elapadásának veszélye
- nagy beruházási költség

- nagy földmunkát igényel
- hűtheti a fák gyökerét
- nagy területet igényel (2-2,5-szerese a fűtött területnek)
- nagy beruházási költség

Forrás: www.acrux.hu

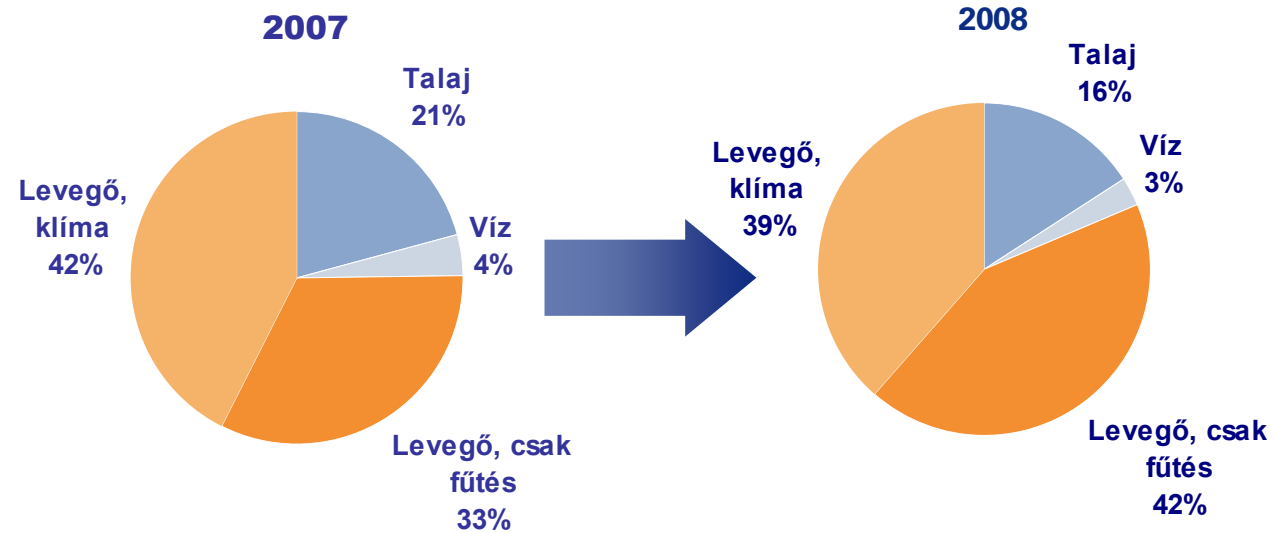

Hőszivattyúk Európában

A 8 legtöbb hőszivattyúval rendelkező Európai országban a vizet hőforrásként hasznosító hőszivattyúk részaránya a legmagasabb, azonban az utóbbi években a levegős hőszivattyúk telepítése gyorsabb ütemben halad.

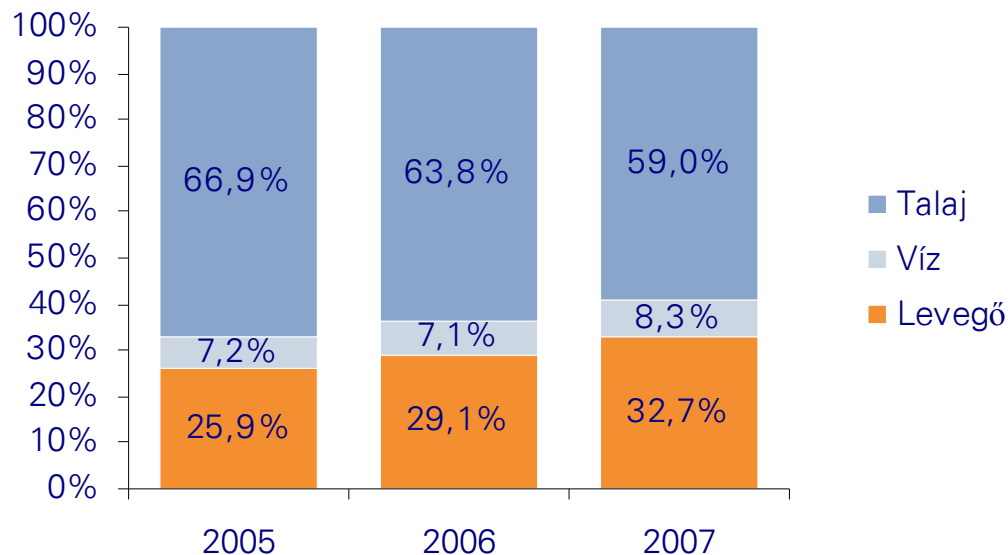
Értékesített darabszámok

A 8 legnagyobb hőszivattyú darabszámú európai ország esetében a levegő hőforrású rendszerek a dominánsak az utóbbi években az eladásokat nézve.

Forrás: Euroserver: Heat pump barometer, 2009

csak fűtési célú egységek

Piaci részesedés darabszám alapján

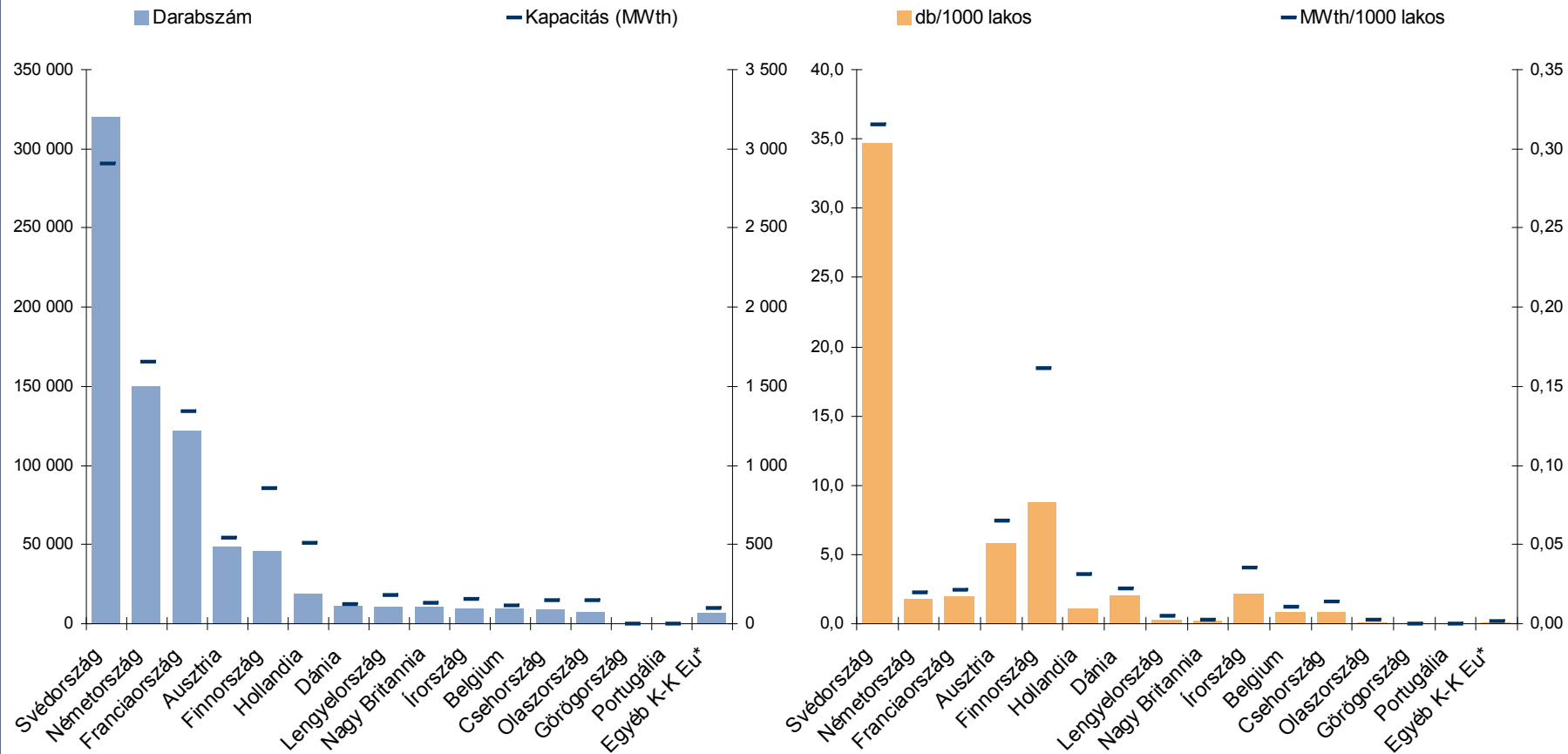
Az utóbbi években a levegőt hőforrásként hasznosító hőszivattyúk részesedése a piacon fokozatosan nőtt

Forrás: EHPA, European heat pump statistics, Outlook 2008

Hőszivattyúk Európában

Közép-Kelet Európában a statisztikák szerint nincs jelentős hagyománya a hőszivattyúval történő fűtésnek, míg Észak- és Nyugat-Európában nagy mennyiségű hőszivattyú található.

Látható továbbá az ábrán, hogy Finnországban és Hollandiában jelentősen magasabb az átlagos teljesítménye a hőszivattyúknak, addig a vezető Svédországban inkább a kis teljesítményűek a jellemzők.

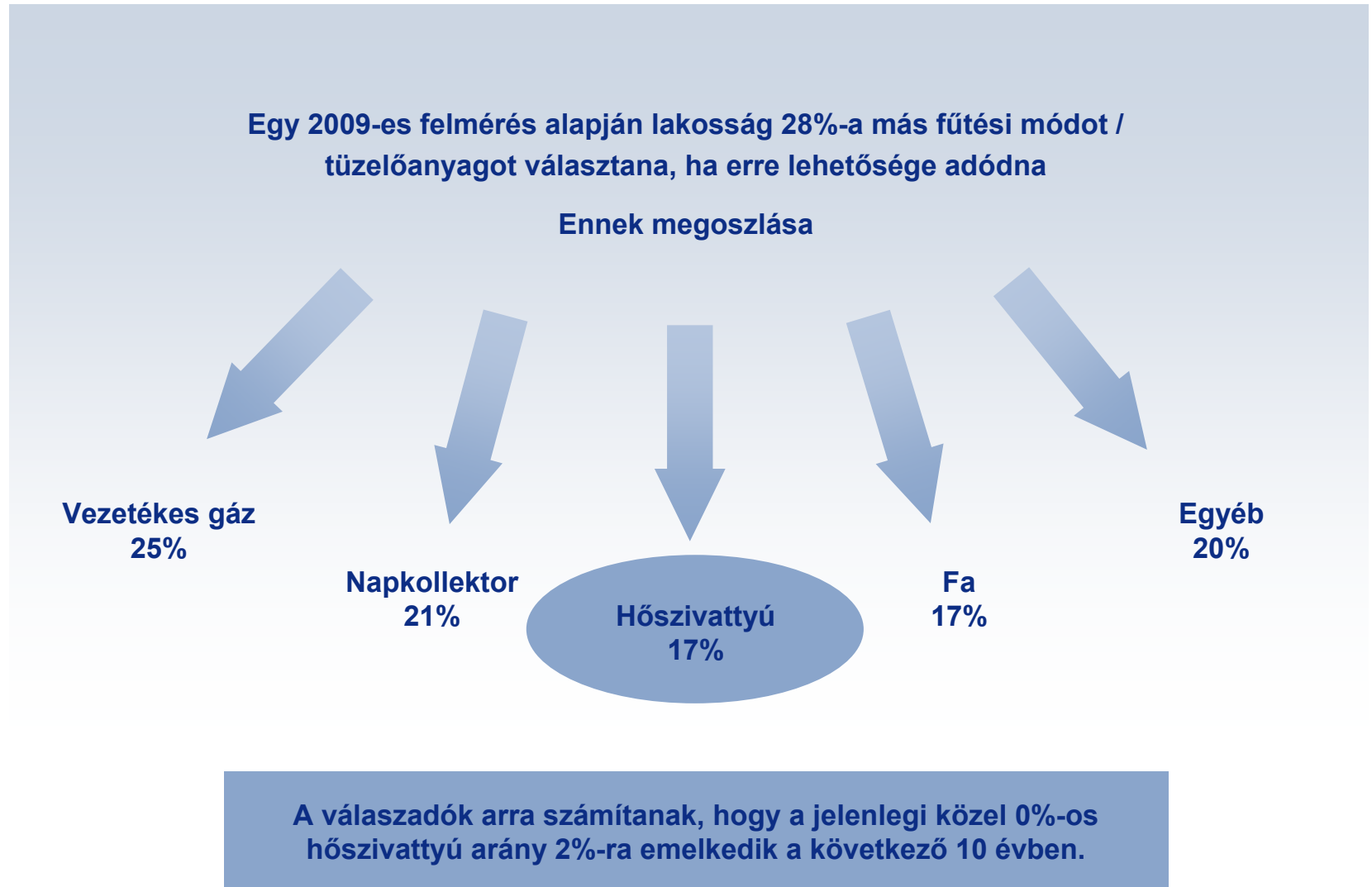

Forrás: Euroobserver: Heat pump barometer, 2009

*: Észtország, Magyarország, Litvánia, Lettország, Románia, Szlovákia, Bulgária, Szlovénia

Hőszivattyúk Magyarországon

Az alacsony penetráció ellenére a lakosság körében ismert a technológia, a fűtési módot változtatni tervezők 17%-a nyilatkozott úgy, hogy ezt választani, ha lehetősége nyílna rá.

Forrás: GfK Hungária Piackutató Kft.: Lakossági földgázhasználati felmérés (2009)

Néhány kiemelt hazai hőszivattyú projekt

Magyarországon is több nagy teljesítményű hőszivattyú berendezés került telepítésre a közelmúltban.

Pannon GSM székház

- Helyszín: Törökbálint, Égett-völgy
- 3db hőszivattyú, teljesítményük: 287 kW fűtés/hőszivattyú és 322 kW hűtés/hőszivattyú
- 180 db szonda
- Összes fűtési teljesítmény: 862 kW
- Összes hűtési teljesítmény: 966 kW

Hun utca

- Helyszín: Budapest, XIII. Hun utca 1-15.
- Kb. 12°C –os talajvíz
- 4 db termelő és 6db nyelető talajvíz kút
- Összes fűtési teljesítmény: 1,1 MW

Raiffeisen Bank

- Helyszín: Budapest, Késmárk utca
- 3 db AERMEC NLW hőszivattyú
- Összes fűtési teljesítmény: 854 kW
- Összes hűtési teljesítmény: 715 kW

Forrás: www.oktoklima.hu

A Geo tarifa

Kedvezményes
vezérelt díjszabás
hőszivattyú
használatához ELMŰ,
ÉMÁSZ területen.

Lakossági: 31,71
Ft/kWh

Üzleti: 32,08 Ft/kWh

Az ELMŰ, ÉMÁSZ cégcsoport vezette be fogyasztóinak az ún. „B Geo árszabás”-t 2009-ben

GEO tarifa

SZOLGÁLTATÁS

Az alkalmazott vezérlés naponta legalább **20 óra fűtési időt** biztosít úgy, hogy 2 óránál hosszabb megszakítás nem fordul elő, és két megszakítás között legalább 2 óra bekapcsolási idő áll rendelkezésre.

FELTÉTELEK

- **hőszivattyú berendezéssel** biztosítják ingatlanuk fűtését, hűtését,
- lakossági fogyasztók, vagy üzleti (vállalati) ügyfélként fogyasztási helyük **3×63 amper** (39 kW) **meg nem haladó** névleges csatlakozási értékkel rendelkeznek, illetve közintézmények (fogyasztási volumentől függetlenül),
- rendelkeznek **vezérelt csatlakozási ponttal**,
- hőszivattyú berendezésüket a vezérelt áramvételezés elvárásainak megfelelően telepítik, tehát a készülék külön mért - az elosztó vezérlőberendezésével a vezérelt elosztóhálózati áramkörre állandó jelleggel rögzített, nem dugaszolhatóan csatlakoztatott.

TARIFA

Lakossági fogyasztóknak: **31,71 Ft/kWh** (ÁFA-val)
Üzleti fogyasztók (3×63 amperig): **32,08 Ft/kWh** (ÁFA-val)

Forrás: ELMŰ

A H tarifa és a megújuló hőszolgáltatás ÁFA kedvezménye

2010. október 15-től lesz elérhető országosan a H tarifa a hőszivattyú felhasználók részére

Kedvezményes országos hőszivattyú tarifa a fűtési idényben.

Tarifa: ~30 Ft/kWh

Kedvező 5%-os ÁFA kulcs a megújuló erőforrást hasznosító hőszolgáltatók részére.

H tarifa	
SZOLGÁLTATÁS	Idény jellegű kedvezményes tarifa 3-as COP fölötti hőszivattyús rendszerek részére (ez később kerül pontosításra). Folyamatos szolgáltatás, nincs a GEO tarifához hasonló vezérlés. Csak október 16 és április 15 között elérhető, ekkor B tarifaként működik. Fűtési idényen kívül a normál tarifa érvényes.
FELTÉTELEK	<ul style="list-style-type: none"> • hőszivattyú berendezéssel biztosítják ingatlanuk fűtését, • rendelkezik külön csatlakozási ponttal.
TARIFA	~30 Ft/kWh (ÁFA-val)

Forrás: 70/2009. (XII. 4.) KHEM rendelet

ÁFA kedvezmény	
Az ÁFA mértéke	A távhőszolgáltatás, ideértve a villamos energiáról szóló törvény alapján megújuló energiaforrásnak minősülő energiaforráson alapuló hőszolgáltatást, az 5%-os kedvezményes ÁFA-kulcs alá esik.

Forrás: Áfa tv.

Megújuló energia termelés meghatározása

A hőszivattyú által termelt megújuló energiát úgy kapjuk, hogy az összes hasznosított energiából levonjuk a szivattyú által felhasznált energia mennyiségét.

Fogalom meghatározások

VET

A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvényben a megújuló energiaforrásra a következő meghatározás található:

„Megújuló energiaforrás: nem fosszilis és nem nukleáris energiaforrás (nap, szél, geotermikus energia, hullám-, árapály- vagy vízenergia, biomassa, biomasszából közvetve vagy közvetlenül előállított energiaforrás, továbbá hulladéklerakóból, illetve szennyvízkezelő létesítményből származó gáz, valamint a biogáz)”

2009/28/EK
irányelv

„A megújuló energiaforrásokból előállított energia részarányának kiszámítása...

...a hőszivattyúk által termelt légtermikus, geotermikus és hidrotermikus energiát tekintetbe kell venni, feltéve, hogy a végső energia kibocsátás (output) jelentősen meghaladja a hőszivattyú működtetéséhez szükséges elsődleges energiabevitelt (input).”

$$E_{RES} = Q_{hasznos} * (1-1/SPF)$$

SPF = a becsült átlag szezonális teljesítmény faktor az említett hőszivattyúknál.

A pontos számításról szóló iránymutatást 2013. január 1-jéig dolgozza ki a Bizottság.

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

Feltételezések

A vizsgálatunk tárgya a családi házak és társasházak esetében elérhető hőszolgáltatási technológiák gazdaságossági összehasonlítása.

Éves fűtésigény
becslése

Vizsgált csoportok

Távfűtött társasházak (technológia váltás)

Jellemzők

- Nagyméretű panel ház
- Átlagos lakásalapterület: 60 m²
- Lakások száma 250 db
- Lakók átlagos száma: 3,5 fő/lakás
- Fűtési igény: 200 kWh/m²/év
- HMV igény: 2000 kWh/fő/év

Technológiák

- Távfűtés
- Házközponti gázkazán
- Házközponti hőszivattyú (levegő, föld, víz)

Új építésű családi házak (technológia választás)

Jellemzők

- Vizsgált alapterület: 140 m²
- Lakók száma: 3,5 fő
- Fűtési igény: 100 kWh/m²/év
- HMV igény: 2000 kWh/fő/év

Technológiák

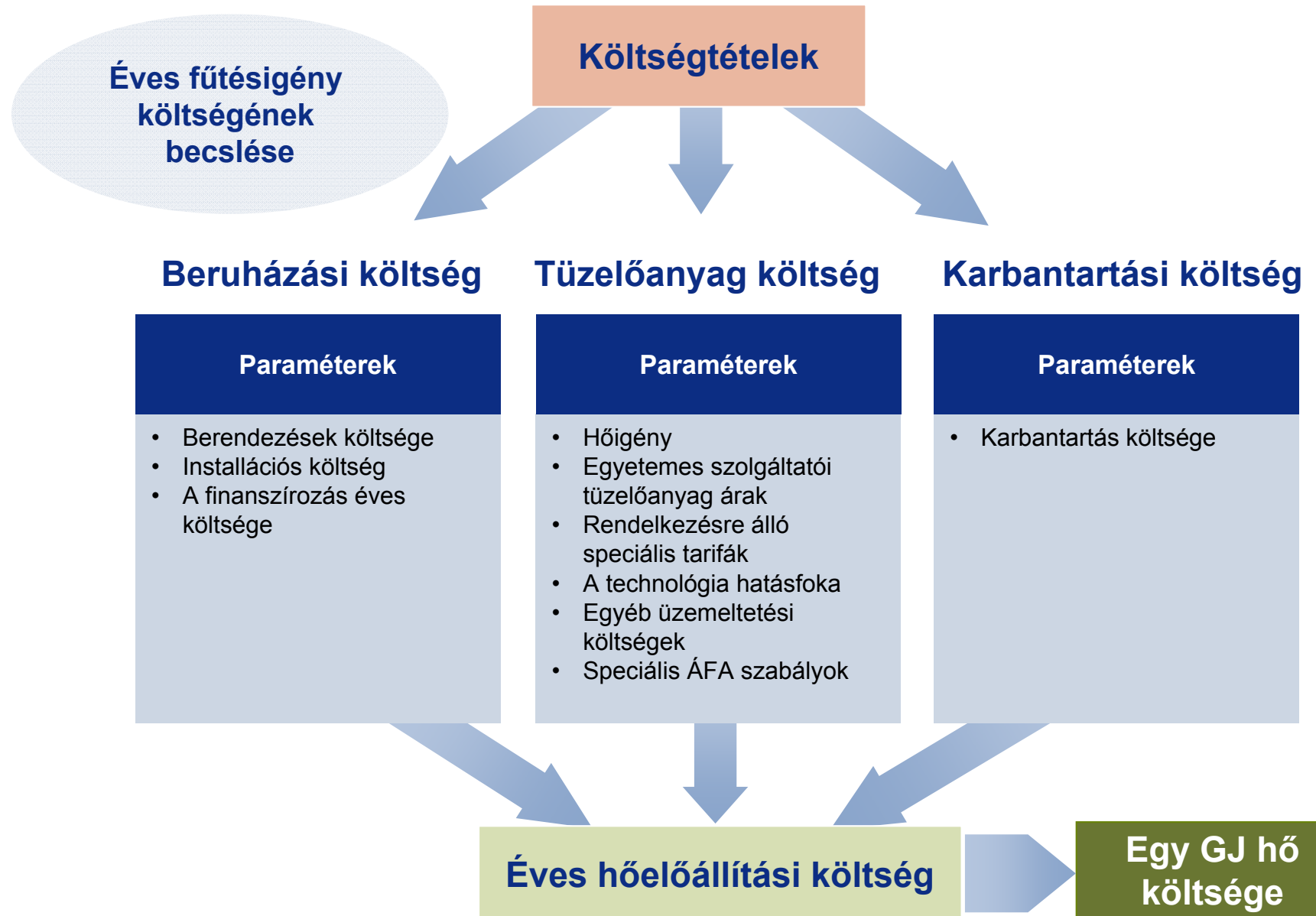
- Távfűtés
- Egyéni gázkazán
- Egyéni hőszivattyú (levegő, föld, víz)

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

Számítási metodológia

A munkánk célja a különböző technológiák használatához kapcsolódó beruházási, tüzelőanyag és karbantartási költségek alapján egy hő tarifa számítása, ami alapján összehasonlítjuk az egyes technológiák gazdaságosságát.

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

Input adatok

Az kiinduló adatokat három alapvető csoportba oszthatjuk:

1. Energia egységár adatok
2. Technológiai jellemzők
3. Éves hőenergia igény adatok

Energia egységár

	Energia egységára [Ft/kWh]	
	Villamos energia	Földgáz
Családi ház	31,71	14,74
Társas ház	38,62	10,02

Családi ház: bruttó GEO tarifa (ELMÚ)
Társasház: nettó A1 egyetemes (ELMÚ)
Legfrissebb átlagos gázárak a MEH közleményéből.
A gáz fűtőértéke 34,1 MJ/m³

Technológiák

	Hőszivattyú jósági fok (COP)			Gázkazán hatásfok
	Levegő	Talaj	Víz	%
Családi ház	3	4,5	5	92%
Társas ház	3	4	4	92%

Éves hőenergia igény

	Alapterület			Lakók száma
	Átlagos alapterület/lakás (nm)	Lakások száma (db)	Összalapterület (nm)	Lakók száma/lakás (fő)
Családi ház	140	1	140	3,5
Társas ház	60	250	15 000	

	Éves hőenergia igény (FŰTÉS)		Éves hőenergia igény (HMV)		Összes	
	Négyzetméterenkénti	Egész épület fűtés [kWh/év]	(kWh/fő/év)	összes HMV (kWh/év)	(kWh/év)	(GJ/év)
Családi ház	100	14 000	2 000	7 000	21 000	76
Társas ház	200	3 000 000		1 750 000	4 750 000	17 100

Forrás: KPMG

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

Tarifaszámítás – Távhő, gázkazán

A távhő és a gázkazán megközelítőleg azonos tarifát eredményeztek a vizsgált lakástípusok esetében.

TÁVHŐ	Társasház	Családi ház
Vízmelegítési alaplaj	20 478 339	191 131
Hődíj	49 950 810	287 117
Összköltség (bruttó)	70 429 149	411 966
Hőfogyasztás (hő és melegvíz) (GJ)	17 100	76
Tarifa (Ft/GJ)	4 119	5 449

FŐTÁV tarifa, hőigény és alapterület alapján

GÁZKAZÁN	Társasház	Családi ház
Beruházási költség (Ft)	40 000 000	500 000
Hitelkamatláb/tőkeköltség (%)	10%	5%
Hitelkamat/tőkeköltség (Ft/év - társasház: vállalati beruházási hitel, családi ház: lakáshitel)	5 258 951	48 171
Földgáz költség (Ft/év)	51 716 435	336 437
karbantartási költség (Ft/év) - 7,5%-a a működési költségeknek	3 878 733	25 233
Összköltség	60 854 119	409 841
ÁFA	25%	0%
Összköltség (bruttó)	76 067 648	409 841
Hőfogyasztás (hő és melegvíz) (GJ)	17 100	76
Tarifa (Ft/GJ)	4 448	5 421

Annuitás alapú finanszírozási ktg

A technológiai feltételezések, árak és a hőigény alapján

Becsült érték

Forrás: KPMG

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

Tarifaszámítás - Hőszivattyú

A hőszivattyú beruházások működési költsége ugyan kedvezőbb mint a hagyományos technológiák esetében, azonban a magas beruházási költségek magas finanszírozási terheket rónak a fogyasztókra.

HŐSZIVATTYÚ	Társasház		
	levegő	talaj	víz
Beruházási költség (Ft)	131 250 000	153 125 000	175 000 000
Hitelkamatláb/tőkeköltség (% - társasház: vállalati beruházási hitel, családi ház: lakáshitel)	10%	10%	10%
Hitelkamat/tőkeköltség (Ft/év - annuitás - társasház: 15 év, családi ház: 20 év)	17 255 933	20 131 922	23 007 911
Villamos energia költség (Ft/év)	61 148 333	45 861 250	45 861 250
karbantartási költség (Ft/év) - 15%-a a működési költségnek	9 172 250	6 879 188	6 879 188
Összköltség	87 576 517	72 872 360	75 748 348
ÁFA	5%	5%	5%
Összköltség (bruttó)	91 955 342	76 515 978	79 535 766
Hőfogyasztás (hő és melegvíz) (GJ)			17 100
Tarifa (Ft/GJ)	5 378	4 475	4 651

Annuitás alapú finanszírozási ktg

A technológiai feltételezések, árak és a hőigény alapján

Becsült érték

HŐSZIVATTYÚ	Családi ház		
	levegő	talaj	víz
Beruházási költség (Ft)	3 000 000	4 200 000	4 000 000
Hitelkamatláb/tőkeköltség (% - társasház: vállalati beruházási hitel, családi ház: lakáshitel)	8%	8%	8%
Hitelkamat/tőkeköltség (Ft/év - annuitás - társasház: 15 év, családi ház: 20 év)	305 557	427 779	407 409
Villamos energia költség (Ft/év)	221 970	147 980	133 182
karbantartási költség (Ft/év) - 15%-a a működési költségnek	33 296	22 197	19 977
Összköltség	560 822	597 956	560 568
ÁFA	0%	0%	0%
Összköltség (bruttó)	560 822	597 956	560 568
Hőfogyasztás (hő és melegvíz) (GJ)			76
Tarifa (Ft/GJ)	7 418	7 909	7 415

Annuitás alapú finanszírozási ktg

A technológiai feltételezések, árak és a hőigény alapján

Becsült érték

Forrás: KPMG

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

Eredmények

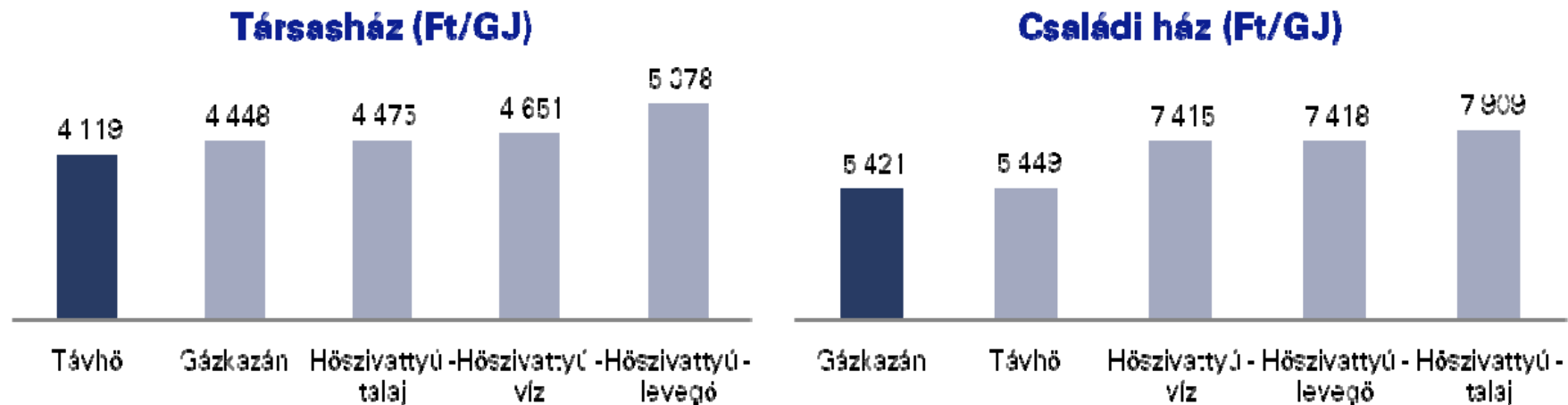
A jelenlegi távhő tarifákat és az egyetemes szolgáltatói gázárakat figyelembe véve a gazdaságossági szempontból a vizsgált társasház esetében a távhő, míg a családi ház esetében a gázkazán a legkedvezőbb hőelőállítási technológia.

Ez a szituáció változhat a jövőben, amennyiben a földgáz ára a villamos energia árához viszonyítva emelkedni fog.

HŐSZIVATTYÚ	Társasház			Családi ház		
	levegő	talaj	víz	levegő	talaj	víz
Tarifa (Ft/GJ)	5 378	4 475	4 651	7 418	7 909	7 415

GÁZKAZÁN	Társasház	Családi ház
Tarifa (Ft/GJ)	4 448	5 421

TÁVHŐ	Társasház	Családi ház
Tarifa (Ft/GJ)	4 119	5 449

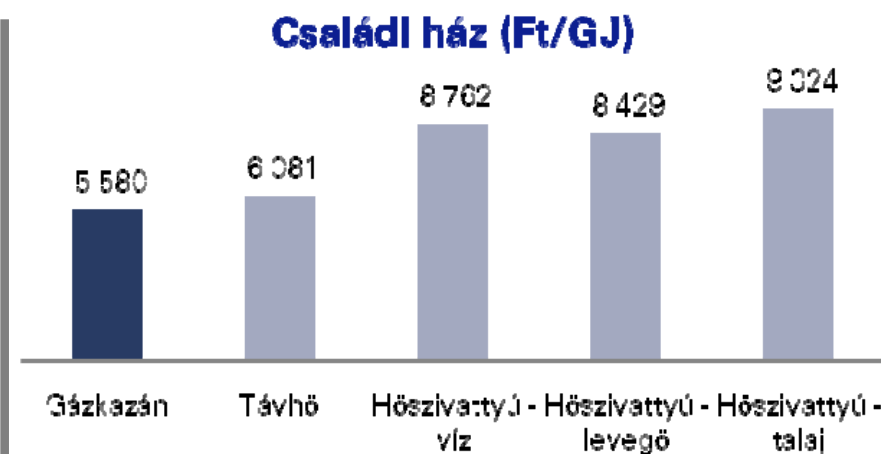
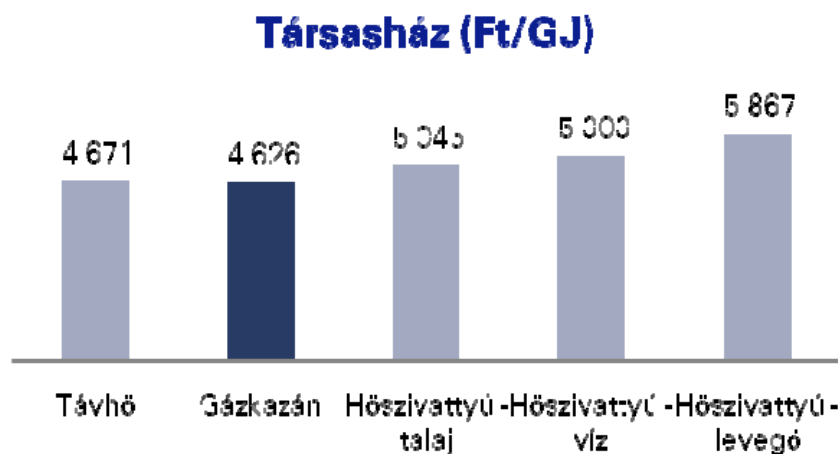
Forrás: KPMG

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

Hőigény csökkenése

A hőigény csökkenése a gázkazánok számára kedvező, mivel esetükben alacsony a fix költségelem aránya (a finanszírozási költség), így kisebb mértékben rontja a kalkulált tarifát az egységnyi fogyasztásra jutó fix költség növekedése.

	Éves hőenergia igény (FŰTÉS)			
	Négyzetméterenként [kWh/nm/év]	Egész épület fűtés [kWh/év]	Négyzetméterenként [kWh/nm/év]	Egész épület fűtés [kWh/év]
Családi ház	100	14 000	70	9 800
Társas ház	200	3 000 000	100	1 500 000

Forrás: KPMG

A hőszivattyúk versenyképességének vizsgálata

CO₂ megtakarítás – Potenciális versenyelőny a hőszivattyúk számára

A hőszivattyú használata jelenleg gázkazánhoz képest még gyenge COP esetén is fajlagos CO₂ kibocsátás megtakarítást jelent. A távhőhöz képest ez nem egyértelmű, mivel egyes távhő rendszerek kibocsátása között lényeges különbség van (pl. kapcsolt és megújuló hányad)

A villamos energia szektor hosszú távú kapacitásterve alapján számított 2020-as fajlagos kibocsátás kedvezőbb képet mutat a hőszivattyúknak.

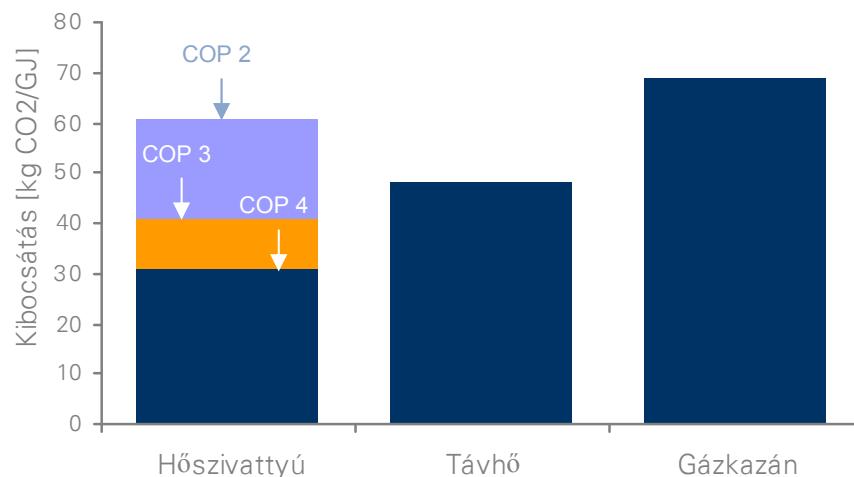
Jelenleg

Fajlagos kibocsátás energiafajtánként [kg CO ₂ /GJ]		
Villamos energia	Távhő	Gázkazán
122	48	69
<i>Teljes mix, MAVIR 2010 kapacitásterve alapján, nettó fogyasztásra fajlagosítva</i>	<i>Földgáz alapon, megtakarítás a hőre allokálva -75% kapcsolt (33% vill. 42% hő hatásfok) -25% kazánból -8% távhő veszteség</i>	<i>Kazánhat.fok 90%</i>

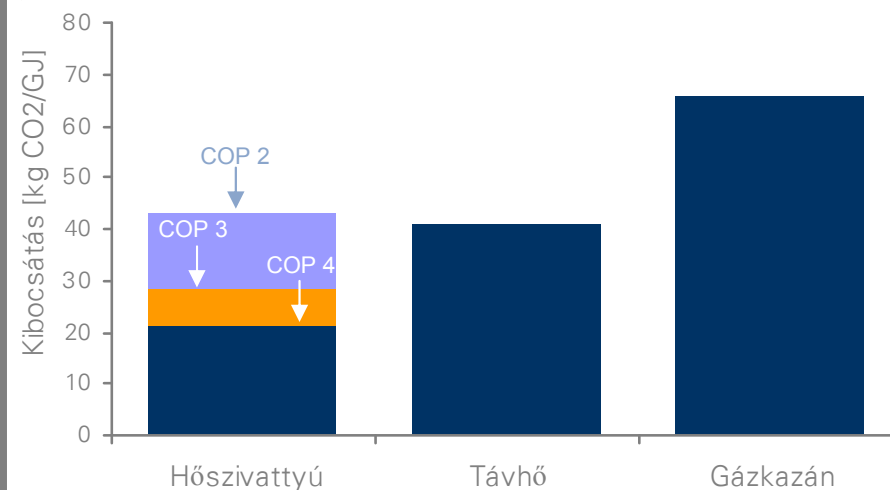
2020

Fajlagos kibocsátás energiafajtánként [kg CO ₂ /GJ]		
Villamos energia	Távhő	Gázkazán
86	41	66
<i>Teljes mix, MAVIR 2020 kapacitásterve alapján, nettó fogyasztásra fajlagosítva</i>	<i>Földgáz alapon, megtakarítás a hőre allokálva -100% kapcsolt (45% vill. 45% hő hatásfok) -0% kazánból -5% távhő veszteség</i>	<i>Kazánhat.fok 95%</i>

Fajlagos CO₂ kibocsátás [kg CO₂/GJ]

Fajlagos CO₂ kibocsátás [kg CO₂/GJ]

Forrás: MAVIR Kapacitásterve 2009 és KPMG kalkuláció

További információk

Fekete Csaba

menedzser,
energetikai és közüzemi tanácsadás

KPMG Tanácsadó Kft.

H-1139 Budapest, Váci út 99.

Telefon: +36 (1) 887 6653

Mobil: +36 (70) 319 5350

e-mail: Csaba.Fekete@kpmg.hu